

θων, διά τῶν ὁποίων καί πάλιν ἐπληρώθη, προήλθον διάφορα ὄστρακα μεσοελλαδικῶν καί ὑστεροελλαδικῶν χρόνων, τοῦλάχιστον ἓν τῶν ὁποίων ἀνάγεται εἰς τὰ μέσα τῆς ΥΕ ΙΙΙ Β περιόδου. Εἰς τέσσαρα σημεῖα ἠδυνήθημεν νά ἐρευνήσωμεν χῶματα καί μικροτέρους λίθους κάτωθεν τῆς ρίζης τοῦ δυτικοῦ Κυκλωπειοῦ τείχους. Ἡ ἔρευνα αὕτη ἀπέδωσε πολλά ὄστρακα, ἀρκετά τῶν ὁποίων εἶναι γραπτά. Ταῦτα, ὡς καί αἱ κοίλαι βάσεις δύο μυκηναϊκῶν ἐκ πηλοῦ εἰδωλίων, ἀποδεικνύουν ὀριστικῶς ὅτι τὸ δυτικόν Κυκλώπειον τεῖχος, ὑπὸ τὸ ὅποιον εὑρέθησαν, ἐκτίσθη περὶ ἢ ὀλίγον μετὰ τὰ μέσα τῆς ΥΕ ΙΙΙ Β περιόδου, ἦτοι περὶ τὸ 1250 π.Χ.

Ἡ περὶ τὸ δυτικόν Κυκλώπειον τεῖχος ἔρευνα μᾶς ἐπέτρεψε νά ἀφαιρέσωμεν τὰ προηγουμένης σκαφέντα χῶματα ἀπὸ τὸν χῶρον τὸν μεταξὺ τοῦ τείχους καί τοῦ ἀναλημματικοῦ τοῦ περιβόλου τοῦ κύκλου Α. Ἡ ἐργασία αὕτη ἔφερεν εἰς φῶς ὄχι μόνον τὰ θεμέλια τοῦ ἀναλημματικοῦ, ἀλλὰ καί τὰ ὑπολείμματα τοῦ ὑπ' αὐτὰ τοίχου, τὸν ὅποιον εἶχε τὸ πρῶτον σημεῖώσει ὁ ἀείμνηστος διδάσκαλος Χρῆστος Τσουντας (Πί ν. 76 β). Ἡ ἀποκάλυψις ὀλοκλήρου τοῦ διασωθέντος μήκου τοῦ τοίχου αὐτοῦ καθιστᾷ φανερόν ὅτι δὲν εἶναι ὑποθεμιώσις τοῦ ἀναλημματικοῦ τῶν ὑστέρων μυκηναϊκῶν χρόνων, ὡς ὑπέθεσεν ὁ Wace, ἀλλ' ἀρχαιότερος κύκλος. Τὸ ἀνατολικόν τμήμα τοῦ ἀρχαιότερου αὐτοῦ κύκλου περιλαμβάνει μεγαλύτερον χῶρον ἢ ὁ νεώτερος περίβολος, οὕτως ὥστε καί ὁ VI τάφος, τοῦ ὁποίου τὴν γωνίαν κόπτει ὁ νεώτερος περίβολος, καί ὁ ὑπὸ τοῦ Παπαδημητρίου ἀνακαλυφθεὶς τάφος περιλαμβάνονται ἀνέτως εἰς τὴν περιοχὴν του. Τομῆ, γενομένη εἰς τὸ ἐσωτερικόν τοῦ τείχους, ἀπέδωσε περὶ τὰ ἑκοσι μικροσκοπικά ὄστρακα, ἅπαντα ἀναγόμενα εἰς τὸ τελευταῖον ἡμισυ τῆς ΜΕ ἐποχῆς, τὰ ὄστρακα αὐτὰ χρονολογοῦν ἀσφαλῶς τὸν τοῖχον. Κατ' ἀκολουθίαν ὁ ἀρχαιότερος κυκλικὸς περίβολος ἀποδεικνύεται σύγχρονος πρὸς τὸν ἀρχαιότερον κάθετον τάφον τοῦ Κύκλου Α, ὁ ἀρχικὸς δηλ. περίβολος ὁ ὁποῖος περιέκλειε τὴν περιοχὴν τῶν βασιλικῶν τάφων.

Γ. Ε. ΜΥΛΩΝΑΣ

*

ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΜΥΚΗΝΩΝ (1961)

Κατὰ τὴν συνεχισθεῖσαν τὸ 1961 ἀνασκαφὴν παραπλευρῶς τῆς λεγομένης Δυτικῆς Οἰκίας συν-επληρώθη ὁ καθαρισμὸς τοῦ ΝΔ. αὐτῆς κειμένου παλαιότερου κτίσματος, ὅπερ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν εὑρεθέντων ἐν αὐτῷ κεραμικῶν ὄστράκων

χρονολογεῖται μετὰ τὸ τέλος τῆς ΜΕ ἐποχῆς καί τῆς ΥΕ Ι περιόδου.

Ἀποτελεῖται τοῦτο ἐκ τριῶν δωματίων, κειμένων τοῦ ἐνὸς ὀπισθεν τοῦ ἄλλου καί μὲ κατεύθυνσιν ἐκ Ν. πρὸς Β. (βλ. Ἔργον, 1961, εἰκ. 159). Τὸ πρῶτον ἐκ Ν. δωματίον τυγχάνει ἐπιμηκέστερον τῶν δύο ἐπομένων, ὁ πρὸς Α. δὲ τοίχος αὐτοῦ ἐκφεύγει ἐλαφρῶς ἀπὸ τῆς γραμμῆς ἐκείνων. Νομίζω δι' αὐτὸ ὅτι ὁ χῶρος οὗτος ἀποτελεῖ οὐχὶ δωματίον ἀλλὰ μίαν στενομήκη αὐλὴν ἔμπροσθεν τῆς οἰκίας. Ἐχομεν τοιουτοτρόπως ἐνταῦθα τὸ τυπικόν σχῆμα τῆς μεγαροσχήμου μεσοελλαδικῆς οἰκίας μὲ μίαν αὐλὴν ἔμπροσθεν καί δύο παρατεταγμένα ὀπισθεν δωμάτια, τὸν πρόδομον καί τὸν δόμον.

Ὅπως αἱ μυκηναϊκαὶ κατὰ τὴν αὐτὴν θέσιν οἰκία, εἶναι θεμελιωμένη καί ἡ παρούσα ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ βράχου. Τὰ θεμέλια τῆς σφίζονται εἰς μικρὸν μόνον ὕψος καί εἶναι ἐκτισμένα διὰ μικρῶν λίθων (βλ. ἔ.ἀ. εἰκ. 157 - 158). Εἶναι βέβαιον ὅτι μόνον τὰ θεμέλια τῆς ἦσαν λιθοκτιστα, ἐνῶ ἡ ἀνωδομία συνίστατο ἐξ ὠμῶν πλίνθων.

Πρὸς Α. τῆς ἀνωτέρω οἰκίας ὁ φυσικὸς βράχος κατέρχεται ἀποτόμως καί σχηματίζει κάτωθεν εἶδος πλατείας. Εἶναι πιθανόν ὅτι, ἡ τοιαύτη διαμόρφωσις τοῦ χώρου ἐνταῦθα εἶναι τεχνητὴ καί ἐγένετο κατὰ τὸν χρόνον τῆς οἰκοδομῆς τῶν παρακειμένων μυκηναϊκῶν οἰκιῶν. Εἰς τοὺς χρόνους τούτους ἀνήκει πιθανώτατα καί ὁ ἀνατολικῶς τῆς ἀνωτέρω μεσοελλαδικῆς οἰκίας κείμενος ἀναλημματικὸς τοίχος.

Καθ' ὃν χρόνον ἐκτίσθη ἡ Δυτικὴ Οἰκία, ἡ παραπλευρῶς αὐτῆς μεσοελλαδικὴ φαίνεται ὅτι εἶχε καλυφθῆ ἐξ ὀλοκλήρου, ὁ δὲ χῶρος αὐτῆς ἐχρησίμευεν ὡς μία μικρὰ πλατεία πρὸ τῆς νοτίας εἰσόδου ἐκείνης (βλ. ἔ.ἀ. εἰκ. 159).

Ἡ ἀνασκαφὴ βορείως τῆς Δυτικῆς Οἰκίας ἔφερεν εἰς φῶς ἐλάχιστα θεμέλια μυκηναϊκῶν κτισμάτων καταστραφέντα μεταγενεστέρως ἐκ τῆς θεμελιώσεως ἀνωθεν τούτων ἑλληνιστικῶν κτηρίων, ὡς εἶχε συμβῆ ἐν πολλοῖς καί εἰς τὴν Δυτικὴν Οἰκίαν.

Πρὸς τὸ ἀνατολικόν τμήμα τοῦ ἐρευνηθέντος τούτου χώρου ὑπῆρχεν ἀβαθὴς λάκκος ἀπορριμμάτων, μετὰ τῶν ὁποίων εὑρέθησαν μεγάλα θραύσματα ἀγγείων, ἐκ τῶν ὁποίων συνεπληρώθησαν ἐξ ὀλοκλήρου σχεδὸν ἑννέα ἐν συνόλῳ ἀγγεῖα ἀνήκοντα ἅπαντα εἰς τὴν ΥΕ ΙΙΙ Β περιόδον. Μεταξὺ αὐτῶν συγκαταλέγεται καί ὁ εἰκονιζόμενος μέγας ἀμφορεὺς (Πί ν. 61 α) μὲ σπανίαν διακόσμησιν εἰς τὴν ζώνην κάτωθεν τῶν λαβῶν.

Ν. Μ. ΒΕΡΑΕΛΗΣ

*